

GENEL KEYNESGİL SİSTEMİNİN GRAFİKLE ANLATIMI *

Warren L. Smith **
Çeviri : Sacit Ertaş ***

Bu makalenin esas amacı açıklık sağlamaktır. Keynesgil modelin çeşitli biçimlerinin işleyişini sergilemek için basit bir grafik tekniği kullanılmaktadır. Tartışılan sorunların çoğunluğu başka yerlerde ele alınmış olmasına karşın burada sunulan analizin bazı problemleri açıklığa kavuşturacağını ve pedagojik açıdan yararlı olacağını umuyoruz.¹

I. Esnek Ücretlerle Keynesgil Sistem

Bu sistem, simgesel olarak aşağıdaki beş denklemlerle temsil edilebilir:

$$y = c(y,r) + i(y,r) \quad (1)$$

$$M/p = L(y,r) \quad (2)$$

$$y = f(N) \quad (3)$$

$$w/p = f'(N) \quad (4)$$

$$N = \varphi(w/p) \quad (5)$$

Burada y = reel GSMH (sabit fiyatlarla), r = faiz hadlerinin bir indeksi, M = para arzı (cari para birimi ile) p = GSMH'ya uygulanabilir fiyat endeksi, N = istihdam hacmi (normal iş saati ile çalışan işçiler cin-

* Warren L. Smith, «A Graphical Exposition of the Complete Keynesian System», *The Southern Economic Journal*, vol. 23 (October 1956), 115-125, bu makale M. G. Mueller, *Readings in Macroeconomics* (Holt, Rinehart and Winstan), Chap. 4, 37-45'te yeniden basılmıştır.

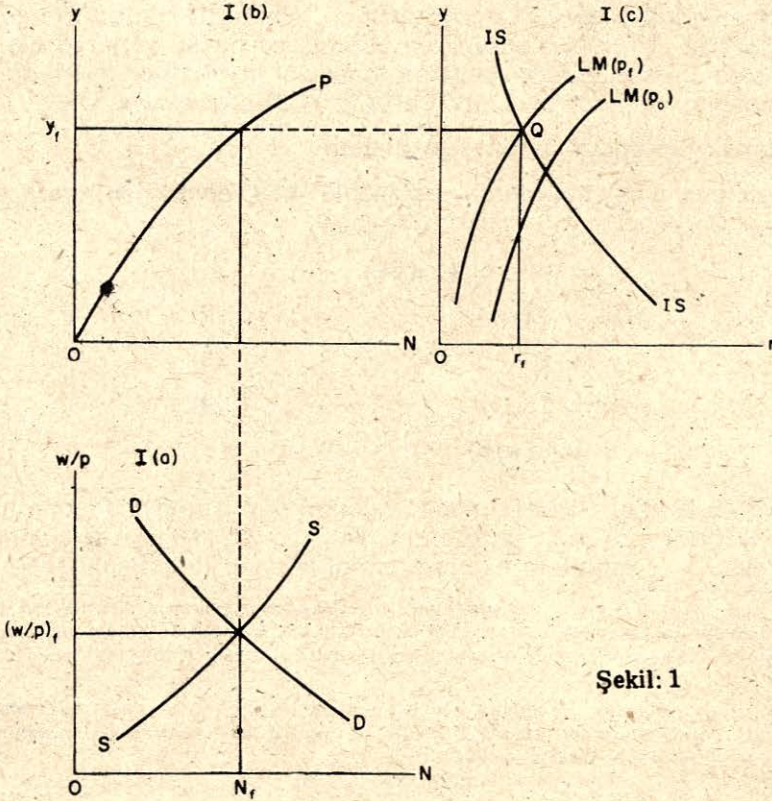
** Bu makalede kullanılan tekniğin geliştirilmesinde bir çok kişi, özellikle Michigan Üniversitesi profesörlerinden Daniel B. Suits ile yapılan tartışmalardan yararlanmış, yazar bu kişilere teşekkürlerini sunar.

*** Sacit Ertaş Bursa Üniversitesinde İktisat Doktorudur.

1 Özellikle bakınız L. R. Klein, «Theories of Effective Demand and Employment», *Journal of Political Economy*, April 1947, LV, bu makale R. V. Clemence (ed.), *Readings in Economic Analysis*, Vol. 1 (Cambridge, Mass. : Addison - Wesley Press, 1950), 260-283'te yeniden basılmıştır ve *The Keynesian Revolution* (New York : Macmillan Co., 1950), özellikle Technical Appendix; F. Modigliani, «Liquidity Preference and the Theory of Interest and Money», *Econometrica*, Jan. 1944, XII, 45-88, bu makale F. A. Lutz and L. W. Mints (eds.), *Readings in Monetary Theory* (Philadelphia : Blakiston, 1951), 186-239'da yeniden basılmıştır; keza V. Lutz, «Real and Monetary Factors in the Determination of Employment Levels», *Quarterly Journal of Economics*, May 1952, LXVI, 251-272; L. Hough, «The Price Level in Macroeconomic Models», *American Economic Review*, June 1954, LXIV, 269-286.

sinden), w = parasal ücret. Sermaye stoğunun sabit ve değişen üretim faktörünün sadece emek olduğu durumda model kısa dönem gelir belirlenmesi teorisini temsil etmektedir.

Bu modelin çalışma düzeni Şekil 1'de resimlendirilmiştir. Şekil 1 alt sol köşedeki Diyagram I (a)'dan başlayarak saatin döndüğü yönde incelemelidir. I (a)'da DD emek için talebi [denklem (4)] ve SS emeğin arzını [denklem (5)] temsil etmektedir. İstihdam düzeyi ve reel ücret tam istihdam düzeyinde belirlenmektedir, N_f ve $(w/p)_f$. I (b)'ye geçelim, burada OP eğrisi toplam üretim fonksiyonunu temsil etmektedir. [Denklem (3)], bu eğrinin biçimi azalan marjinal getiriyi yansıtmaktadır.² N_f istihdam düzeyinde y , I (b)'de gösterildiği gibi, y_f düzeyinde olacaktır.

Şekil: 1

2 Denklem sistemi (1) - (5) ile gösterilen modelimizin matematiksel formülasyonuna göre, I (a)'daki DD eğrisi I (b)'deki OP eğrisinin türevidir, bu ilişki rekabet koşulları altında marjinal verimlilik kanununun çalışma biçimini yansıtmaktadır. Fakat, bu kesin şart önemli değildir ve biz şekilleri bu şartı tatmin edecek şekilde çizme çabasında bulunmayacağız. Herşeyden önce, ekonomide tekelciliğin var olması veya müteşebbislerin maksimum kârı amaçlamadaki başarısızlıkları denklemlerin hassasiyetini ortadan kaldıracaktır, fakat Şekil 1'de gösterilen tipteki ilişkiler büyük bir olasılıkla geçerliliğini her zaman koruyacaktır.

Diyagram I (c), Keynesgil sistemde parasal denge koşulunu resimlendiren Hicks'in geliştirdiği ve başkalarının da kullandığı tipte bir diyagramdır.³ I (c)'deki **IS** eğrisi denklem (1)'i resimlendirmekte ve her olası faiz haddi düzeyi(r) için çoğaltan tam olarak çalıştığında geçerli olacak denge gelir düzeyini göstermektedir.⁴ Para stokunu para otoritesince belirlenen ekzogen bir değişken olarak ele alıyoruz. **M** veri iken, I (c)'deki **LM** eğrisi modelimizdeki denklem (2)'yi temsil etmektedir, mümkün her geçerli fiyat düzeyi (p) için bu **LM** eğrilerinden bir tane mevcut olacaktır. Örneğin, fiyat düzeyi p_0 'da sabit tutulduğunda, **LM** (p_0) eğrisi çeşitli gelir düzeylerinde para piyasasında dengeyi korumak için gerekli çeşitli faiz hadlerini resimlendirmektedir. Artan gelir düzeylerinin daha yüksek faiz hadleri ile bağlantı halinde bulunması gerçeği, gelir arttıkça işlemler için nakid gereksinmesinin daha fazla olacağı, bunun sabit (reel) para miktarından atıl ankes taleplerini karşılamak için daha az bir miktarı geriye bırakacağı, bu şekilde faiz haddini yukarı doğru iteceği faraziyesini yansıtmaktadır.

Şayet fiyatlar ve ücretler esnek ve durum Şekil 1'de yansıtıldığı gibi ise, tam istihdam otomatik olarak korunacaktır, çünkü fiyat düzeyi p_f seviyesine uyum sağlayacak, **LM** eğrisi ise, **IS** eğrisi ile kesiştiği tam istihdam gelir düzeyine (y_f) tekabül eden **Q** noktasında, **LM** (p_f) pozisyonunu alacaktır. Örneğin, reel ücret başlangıçta (w/p)_f 'nin üzerinde ise, aşırı emek arzı nedeniyle parasal ücretler düşecektir. Bu maliyetleri düşürecek ve sonuçta çıktı ve istihdam artacak, fiyatlar düşecektir. Düşen fiyatlar nakid ankeslerinin reel değerini arttıracak ve **LM** eğrisini yukarı doğru kaydıracaktır, bu şekilde faiz haddini düşürecek ve toplam talebi tam istihdama tekabül eden çıktıyı massedecek noktaya kadar genişletecektir.⁵

Yukarıdaki modelden faiz ve para ile ilgili iki önemli ve birbirine bağlı önerme çıkarılabilir.

1. Faiz haddi, sadece yatırım ve tasarruf tarafından belirlenmektedir ve para miktarı ve likidite tercihinden bağımsızdır.

3 Bu diyagramın detaylı tartışması için bakınız J. R. Hicks, «Mr. Keynes and the 'Classics'; A Suggested Interpretation», *Econometrica*, April 1937 V, 147-159 (Bu makale M. G. Mueller, *Readings in Macroeconomics* (Halt, Rinehart and Winston), Chap. 10, 137-145'te yeniden basılmıştır.); keza A. H. Hansen, *Monetary Theory and Fiscal Policy* (New York : McGraw-Hill, 1949) Chap. 5. Hicks'in diyagramındaki eksenleri ters çevirdiğimiz hususuna okuyucu dikkat etmelidir; biz faiz haddini yatay eksen ve geliri dikey eksende ölçmekteyiz. (Çevirmenin notu : Hicks'in yukarıda adı geçen makalesi bu derginin bir önceki sayısında Ebru Ertay tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir).

4 Bu makaledeki diyagramatik analiz tamamiyle karşılaştırmalı statik kategorisi içine girdiğine dikkat edilmelidir, yani, analiz denge koşullarına ve değişkenlerin denge değerlerinde, verilerdeki veya ekzogen değişkenlerdeki değişimler sonucu, ortaya çıkacak değişimlere atıf yapmakta, değişkenlerin bir dengeden diğerine hareket ederken izledikleri yolları tasvir etme iddiasında bulunmamaktadır.

5 Halkın elastik bekleyslere sahip olduğu durumlarda düşen fiyatlar nedeniyle ortaya çıkabilecek dinamik kararsızlık olasılığından kendimizi soyutluyoruz. Bakınız D. Patinkin, «Price Flexibility and Full Employment», *American Economic Review*, sept. 1948, XXXVII, 543-544, bu makale ufak bazı değişikliklerle Lutz and Mints, *op. cit.*, 252-283'te yeniden basılmıştır.

2. Paranın miktar teorisi bu model için geçerlidir yani, para miktarındaki bir değişme fiyat düzeyinde aynı büyüklükte bir oransal değişme meydana getirecek ve reel gelir veya istihdam üzerine hiçbir etki yapmayacaktır.

Başka bir deyişle para miktarı ve likidite tercihi, Keynes tarafından iddia edildiği gibi, faiz haddinin belirlenmesine değil, fakat fiyat düzeyinin belirlenmesine hizmet etmektedir. Şekil 1'den kolaylıkla görülebileceği gibi, gelir tam istihdam düzeyinde belirlenmekte (I (a) ve I (b)), faiz haddi, tasarruf ve yatırımı bu gelir düzeyinde birbirine eşitleyecek uyumu sağlamakta, ve fiyat düzeyi bu faiz haddindeki likidite gereksinmelerini tatmin edecek şekilde (LM eğrisini I (c)'de uygun pozisyona sokarak) belirlenmektedir.

Şekil 1'deki analizi likid varlıkların reel değerindeki değişmelerin tüketim üzerindeki olası etkilerini (Pigou etkisi) gözönüne alacak şekilde değiştirmek oldukça basit bir iştir.⁶ Likid varlıkların reel değeri denklem 1 içine dahil edilebilir, ve bu durumda düşen fiyatlar IS eğrisini sağa doğru kaydıracak ve tam istihdam dengesi yönündeki eğilimi kuvvetlendirecektir. Buradan ortaya çıkan şudur: Fiyatlar ve ücretlerin esnek olduğu durumda Pigou etkisinin analize katılması para miktarına faiz haddini değiştirme gücünü mü vermektedir? Bu sorunun cevabını Şekil 1'deki eğriden çıkarmak olanaksızdır, fakat aşağıdaki basit model yardımı ile yanıtı bulmak pek zor değildir:

$$\bar{y} = c(\bar{y}, r, a) + i(\bar{y}, r)$$

$$M/P = L(\bar{y}, r)$$

$$a = A/p$$

Burada a = likid varlıkların reel değeri, bu tüketim fonksiyonuna dahil edilmiştir ve A = bunların nominal değeri. Orijinal modelimizde son üç denklemin reel ücret, istihdam ve reel geliri belirlediği varsayılmaktadır. Bu denklemler burada düşürülmekte ve y bu denklemler tarafından belirlenen (\bar{y} değerine sahip) bir sabit olarak ele alınmaktadır. Şimdi M ve A 'yı parametreler olarak ve r , a ve p 'yi değişkenler olarak düşünebiliriz, bu üç denklemin M 'ye göre diferansiyelini alalım ve onları dr/dM için çözelim:

$$dr/dM = \frac{(c_a / i_r) (A/M) (1 - \eta_{AM})}{p [1 + (c_r / i_r) + (A/M) (L_r c_a / i_r)]} \quad (6)$$

Bu ifade de alt imler kısmi türevleri göstermektedir, örneğin $c_a = \partial c / \partial a$. Normal olarak, aşağıdaki koşulların tutarlı olduğu doğrulanabilir: $c_a > 0$, $i_r < 0$, $L_r < 0$. c_r 'nin işareti hakkında kesin birşey söyleyemeyiz, fakat

6 Pigou etkisi için bakınız A. C. Pigou, «Economic Progress in a Stable Environment», *Economica*, New series, August 1947, XIV, 180-188, bu makale Lutz and Mints, op. cit., 241-251'de yeniden basılmıştır; Patinkin, op. cit.: G. Ackley, «The Wealth Saving Relationship», *Journal of Political Economy*, April 1951, LIX 154-161; M. Cohen, «Liquid Assets and the Consumption Function», *Review of Economics and Statistics*, May 1954, XXXVI, 202-211; ve son iki makedeki bibliyografya.

her halükürde bunun ufak olması beklenir. Katsayı, η_{AM} 'nin anlamı aşağıdaki gibidir:

$$\eta_{AM} = (M/A) (dA/dM) = \frac{dA/A}{dM/M}$$

Örneğin, **M**'deki bir değişiklik **A**'da tamamiyle eşit oranda bir değişikliki doğuracak şekilde gerçekleştirilmiş ise, η_{AM} birime eşit olacaktır. Veya **M**'deki değişmeye **A**'da herhangi bir değişiklik eşlik etmiyor ise η_{AM} sıfır olacaktır. $\eta_{AM} = 1$ olduğunda para miktarındaki bir değişikliğin faiz haddini etkilemeyeceği yukarıdaki ifadeden açıkça görülmektedir. Öte yandan, $\eta_{AM} < 1$ olduğunda para miktarındaki bir artma (azalma) faiz haddini düşürecek (arttıracaktır).⁷ Bu nedenle, para miktarındaki değişmelerin faiz haddini ne yönde etkileyeceği, tüketim fonksiyonu içine hangi varlık kavramının sokulduğuna (yani, **A**'nın içine neyin katıldığına) ve parasal değişiklikle bu varlıkların nasıl etkilendiğine bağlıdır. Eğer tüketim fonksiyonu içine dahil edilmesi uygun görülen varlık kavramı **M**'nin kendisi ise (yani, eğer **A = M** ise), **M**'deki değişmeler faiz haddini etkilemeyecektir, çünkü bu durumda η_{AM} birime eşittir. Fakat, diğer bir toplamın, örneğin banka'lar dışındaki halk tarafından elde tutulan nakid, mevduatlar ve devlet tahvilleri eksi halkın bankalara borcu gibi, daha uygun olacağı genellikle benimsenen bir görüş gibi görünmektedir.⁸ Eğer bu kavram kullanılırsa, geleneksel para arzı arttırma metodlarının çoğunluğu normal olarak ya **A**'yı değiştirmeden aynen bırakacak ($\eta_{AM} = 0$) ya da bunun **M**'deki artışa göre daha düşük oranda yükselmesine neden olacaktır. ($0 < \eta_{AM} < 1$).⁹ Buradan şu sonucu çıkarabiliriz: Ücretler ve fiyatlar tamamen esnek olsa dahi Pigou etkisi parasal değişikliklere faiz haddini etkileme gücü vermektedir. Para miktarındaki bir artış (azalış) normal olarak faiz haddini düşürecek (arttıracak) ve aynı zamanda yatırımı arttıracak (azaltacak) ve tüketimi azaltacaktır (arttıracaktır), fakat reel güçlerce (genel modeli-

7 $c_r \leq 0$, veya eğer $c_r > 0$ ise $1 + (A/M) (L_r c_a / i_r) > |c_r / i_r|$ olduğunu varsayıyoruz, dolayısı ile (6)'nın paydası pozitifdir.

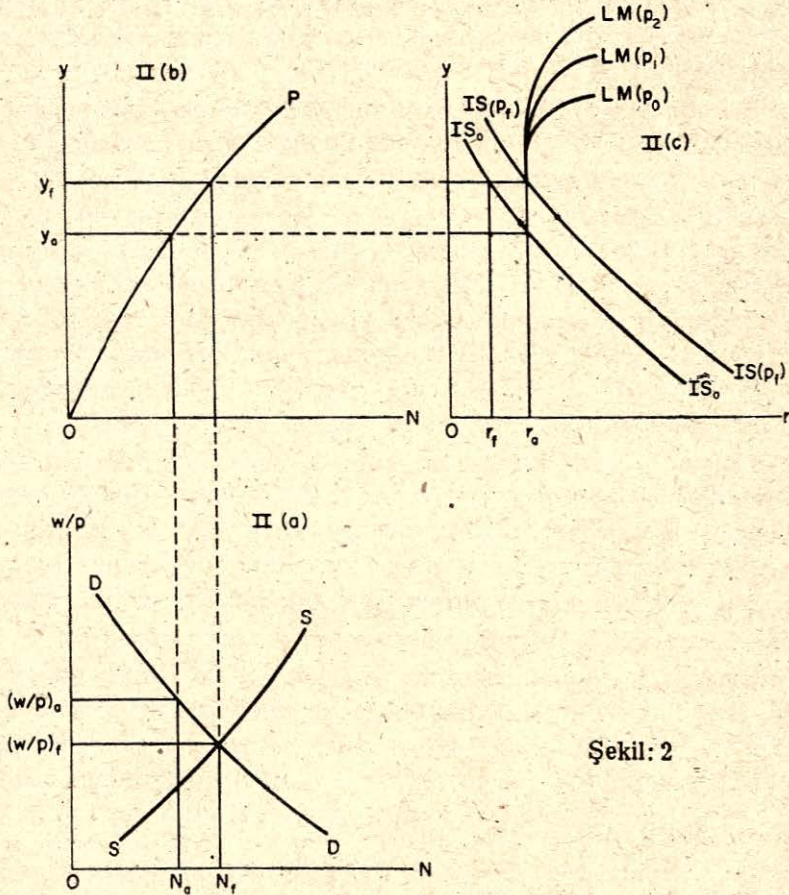
8 Hangi varlık kavramının daha uygun olduğu sorusu Patinkin, op. cit., Cohen, op. cit. ve J. Tobin, «Asset Holdings and Spending Decisions», *American Economic Review Papers and Proceedings*, May 1952, XLII, 109-123'te tartışılmaktadır.

9 Merkez Bankasının bankacılık sektörü dışındaki halktan devlete ait kıymetli evrakları açık piyasada satın alması **A**'yı aynen bırakacaktır, çünkü başlangıç satın alma işlemi halkın elde tuttuğu kıymetli evraklarda bir azalmaya ve **M**'de eşit miktarda bir artmaya neden olacaktır, öte yandan bankalarca teşvik edilen herhangi bir ödünç verme ve yatırım genişlemesi **M**'de bir artışa neden olacak bu artış halkın bankalara olan borçluluğundaki eşit bir artışla nötrleştirilecektir. Diğer taraftan, hazine para basar ve bunu halka verirse, **A**'daki artış **M**'deki artışla aynı mutlak miktarda gerçekleşecektir, fakat **A**'daki artış oransal olarak **M**'deki artıştan daha küçük olacaktır (yeter ki, halkın elinde tuttuğu devlete ait kıymetli evraklar halkın bankalara olan borçluluğundan daha fazla, dolayısı ile $A > M$, olsun).

mizin son üç denklemleri tarafından) belirlenen gelir ve istihdamı değirtirme-
yecektir. ^{10 11}

II. Eksik İstihdam Dengesizliğinin Olabilirliği

Yukarıdaki model içindeki ilişkiler geçerliliğini korusa dahi, çeşitli eğ-
rilerin biçimlerinden ortaya çıkması mümkün bazı haller öyle bir durum

Şekil: 2

10 Tasarruflar üzerinde bir servet etkisinin var olması, ücretlerin esnek olduğu halde dahi para miktarına faiz haddini etkileme gücü verebilmesi gerçeği Metzler tarafından gösterilmiştir. L. A. Metzler, «Wealth, Saving, and the Rate of Interest», *Journal of Political Economy*, April 1951, LIX, 93-116. Burada verilenlerden farklı olan Metzler'in sonuçları, yaptığı varsayımlara, özellikle mevcut varlıkların sadece para ve alelade hisse senetlerinden oluştuğu varsayımına, atfedilebilir.

11 Emek arzı eğer çalışanların ellerinde bulundurdıkları servetin reel değeri tarafından etkileniyorsa, para miktarındaki değişmeler Şekil I (a)'daki SS eğrisini kaydırarak çıktı ve istihdamı etkileyebilir. Keza, eğer Pigou etkisinin işlemesi nedeniyle, parasal değişme, cari gelir ve istihdam düzeyini etkilememesine karşın, faiz haddini ve dolayısı ile yatırımı değiştiriyorsa, gelecekteki istihdam düzeyini etkileyebilir, çünkü sermaye stonundaki değişme normal olarak emek için talebi (Şekil I (a)'daki DD eğrisi) gelecekteki bir tarihte kaydıracaktır. Bu iki nokta V. Lutz, *op. cit.*'te belirtilmiştir.

yaratabilir ki, dengeye ulaşmak (tam istihdam veya başka türlü), en azından geçici olarak, olanaksız olabilir. Bu ortaya çıkması mümkün hallerden en çok tartışılanları Şekil 2'de gösterilmiştir.

II (a) ve II (b), I (a) ve I (b)'nin benzeridir. Fakat, II (c)'deki LM eğrisi, Keynes'in sözünü ettiği çok tartışılan bir olanağı yani likidite tercihi eğrisinin düşük bir faiz haddinde (II (c)'de r_a) sonsuz elastik hale gelebilme olasılığını, yansıtacak şekilde çizilmiştir.¹²

Böyle bir olasılık ya faiz haddi belirli bir alt düzeye düştüğünde yatırım yapanların müşterek-bekleyişinin artık onun yükseleceği şeklinde olmasından ya da yatırımların maliyetinden kaynaklanır. Resimlendirilen durumda, tam istihdam (N_f), y_f gelir düzeyini gerektirmektedir. Eğer IS eğrisi IS_0 düzeyinde ise, y_f gelir düzeyinde yatırımı tasarrufa eşit kılmak için gerekli faiz haddi r_f olacaktır. Fakat LM eğrisinin sonsuz elastikiyeti faiz haddinin r_a 'nın altına düşmesini engelleyecektir. Sonuçta istihdam ve gelirin N_a ve y_a düzeyleri üzerine çıkması yetersiz efektif talep tarafından engellenmiş olacaktır. Reel ücret $(w/p)_a$ düzeyinde kalacaktır, bu tam istihdam reel ücret düzeyi $(w/p)_f$ 'nin üzerindedir. İstihdam için rekabet parasal ücretleri, maliyetleri ve fiyatları azalacaktır. Fakat düşen fiyat düzeyi, reel olarak para miktarını yükseltmesine karşın, faiz haddini etkileyemeyecek, dolayısı ile yatırımları arttıramayacaktır. Fiyatlar düşerken, LM eğrisi LM (p_0), LM (p_1), LM (p_2), vs., şeklinde birbirini izleyen pozisyonlar alacak ve faiz haddi etkilenmeden aynen kalacaktır.¹³

Şekil 2'de resimlendirilen durumun özel bir hali yatırımı tam istihdam tasarrufuna eşitlemek için negatif bir faiz haddi gerekli olduğunda ortaya çıkmaktadır. Bu durumda IS eğrisi, y eksenini kesecek ve tam istihdam tekabül eden gelir düzeyinde eksenin solunda yer alacaktır. Böyle bir durumda, faiz haddinin sıfıra yaklaşmasını engelleyen hiçbir şey olmasa dahi, faiz haddi sıfırın altına düşmez,¹⁴ ve bu şekilde sıfır faiz haddinde bir tabana sahip olan LM eğrisi tam istihdamın gerçekleşmesini engelleyecektir.

Eğer Pigou etkisi işliyor ise Şekil 2'de gösterilen durumda dahi tam istihdam dengesine ulaşılabilceği gözden uzak tutulmamalıdır. Fiyatlar düştüğünde likid varlıkların reel değeri artmaktadır. Eğer bu tüketim harcamalarını arttırıyorsa, IS eğrisi tam istihdam dengesinin sağlandığı $IS(p_f)$ pozisyonunu alıncaya dek sağa doğru kayacaktır.

12 J. M. Keynes, *General Theory of Employment, Interest, and Money* (New York: Harcourt, Brace and Co., 1936), 201-204.

13 Yukarıdaki gösterilen denklem sistemi (1) - (5) hem Şekil 1 ve hem de Şekil 2'nin kapsadığı durumlar için geçerlidir. Fakat, Şekil 2'nin geçerli olduğu durumlarda denklemler matematiksel açıdan tutarsızdır ve bir çözüm içermektedir. Bu durumda matematik (sonuçların tasviri için gerekli koşullar matematiksel olarak ifade edilebilse dahi) ne olacağını bize söylememektedir. Sonuçlarla ilgili yukarıda söylenenler (yani gelirin y_a olacağı, fiyatlar ve ücretlerin birlikte düşeceği, vs.) iktisadi önergelerdir.

14 Çünkü, elde para tutmanın bir maliyeti olmadığı sürece parasal faiz haddi negatif olamaz. Gerçekte, sıfır faiz haddi olanaksızdır, çünkü böyle bir durumda mülk değerleri sonsuz olacaktır; fakat faiz haddi sıfıra yaklaşabilir. *Ex Post* (gerçekleşen) reel faiz haddi enflasyon nedeniyle negatif olabilir, fakat bu problemimiz açısından geçerli değildir. Bu konuda, bakınız I. Fisher, *The Theory of Interest* (New York: Macmillan Co., 1930), Chaps. II, XIX, ve 282-286.

Eksik istihdam dengesi yaratacağı düşünölebilecek diğer bazı durömları kısaca belirtmek yararlı olacaktır. Bir olasıbir durum, emek arzının tüm reel ücret düzeylerinde emek talebinden fazla olmasıdır. Fakat böyle bir durum çok ihtimal dışı görölmektedir, çünkü kısa dönemde ücret hadlerinin oldukça geniş bir aralığı için toplam talep elastikiyetinin yok denecek kadar az olduğunu ve ücret hadleri çok düştüğünde toplam talebin azalacağını belirten nedenler vardır.¹⁵

Dengesizlik halleri aynı zamanda (a) kesişme noktasında emek talep eğrisi emek arz eğrisinden daha dik bir eğime sahip olduğundan, veya (b) Şekil I (c) veya II (c)'de **IS** eğrisi **LM** eğrisini, kesişme noktası üzerinde, **IS** eğrisi **LM** eğrisinin sağında kalacak şekilde, ve kesişme noktası altında, **IS** eğrisi **LM** eğrisinin solunda kalacak şekilde, kestiğinde ortaya çıkabilir. Gerçekte, bunlar dengesizlikten ziyade kararsız denge durumlarıdır. Fakat, bu durumlarda, dengeden çok az bir sapma ondan uzaklaşmak için kümülatif bir harekete neden olabilir ve bu dengesizlik haline benzer bir durum yaratabilir.

III. Ücret Rijitliğinin Neden Olduğu Eksik İstihdam Dengesi

Şimdi emek arz ve talebinin temel olarak tamamen Şekil 1 ve Şekil 2'deki gibi olduğu, fakat aşırı emek arzı olmasına karşın, kurumsal veya başka nedenlerle, parasal ücretin düşmediği bir durumu ele alabiliriz.¹⁶ Parasal ücretlerdeki bu rijitlik çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir; (a) parasal ücretlerin düşmesini, hiç olmazsa geçici olarak, engelleyebilen güçlü işçi sendikaları, (b) yasal hükümler, örneğin asgari ücret yasaları, (c) sadık ve tecrübeli işçileri muhafaza etme ve morali yüksek tutma amacı ile işverenlerin parasal ücretleri düşürmeden kaçınmaları,¹⁷ veya (d) işsiz durumdaki işçilerin fiyat artışları sonucunda ortaya çıkan daha düşük ücrette çalışmayı rıza gösterecekleri dahi düşük parasal ücretleri kabul etmemeleri (gibi faktörler) bunlar arasında yer almaktadır.¹⁸

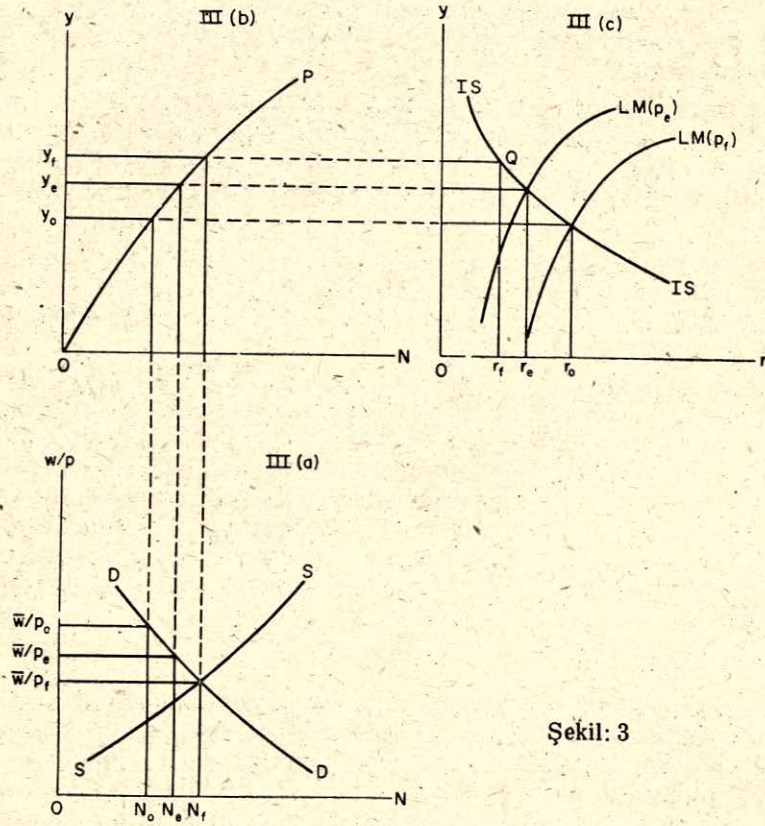
Böyle bir durum Şekil 3'te gösterilmiştir. Sabit parasal ücret \bar{w} ile simgelenmiştir. Tam istihdama (N_f) ulaşmak için, fiyat düzeyinin p_f 'de olması gerekir [bu (w/p_f) 'yi tam istihdama tekabül eden reel ücrette eşit kılmak için gereklidir], gelir y_f 'de olacaktır, ve faiz haddi r_f 'ye ulaşmalıdır. Fakat, Şekil 3'te gösterilen durumda, para miktarı, **M**, **LM** eğrisinin [**LM** (p_f)] **IS** eğrisini tam istihdam gelir düzeyi altındaki bir gelir düzeyinde (y_0) ve tam istihdam faiz haddi düzeyi üzerindeki bir faiz haddinde (r_0) kesecek büyüklüktedir. Dolayısı ile, yetersiz efektif talep nedeniyle tam istihdam korunamayacaktır. Öte yandan, eğer üretim ve istihdam y_0 ve N_0 'da ve fiyat düzeyi bu istihdam hacmine uygun bir reel ücreti

15 Kısa dönem toplam emek arzının muhtemel biçimleri için, bakınız G. F. Bloom and H. R. Morthrup, *Economics of Labor Relations* (Homewood, III. Richard D. Irwin, 1954) 250-253.

16 Bu rijitliğin yukarı doğru geçerli olmadığını varsayacağız yani emek için aşırı bir talep söz konusu olduğunda parasal ücretler yükselebilecektir.

17 Bakınız A. Rees, «Wage Determination and Involuntary Unemployment,» *Journal of Political Economy*, April 1951, LIX, 143-153.

18 Keynes, op. cit. Chap. 2; J. Tobin, «Money Wage Rates and Employment,» S. E. Larriss (ed.), *The New Economics* (New York: Knopf, 1947) içinde, 572-587.

Şekil: 3

gerçekleştirecek seviyede (p_0 'da) ise, **LM** eğrisi **LM** (p_f) 'den daha yukarı bir düzeyde olacaktır. Çünkü \bar{w}/p_0 'ı \bar{w}/p_f 'den daha büyük yapabilmek için p_0 'ın p_f 'den daha düşük olması gerekir. Bu durumda üretim ve istihdam artma eğiliminde olacaktır çünkü toplam talep cari çıktıyı aşmaktadır. Dolayısı ile, gelirin y_f ve y_0 arasında, istihdamın N_f ve N_0 arasında, faiz haddinin r_f ve r_0 arasında, fiyat düzeyinin p_f ve p_0 arasında olması gerekmektedir. Dengeye bu limitler arasında bir yerde, örneğin N_e , y_e , p_e ve r_e 'de, ulaşılabilecektir.¹⁹

Bu bir eksik istihdam dengesidir. Dikkat edilirse, para miktarında, **LM** (p_f) eğrisi **IS** eğrisini **Q** noktasında kesecek şekilde, yeterli bir artış olduğunda tam istihdama ulaşılabilecektir. Buradan Şekil 1 ile ilgili olarak verilen önermelerle karşılaştırılabilecek iki önerme çıkarabiliriz.²⁰

19 Şekil 3'te resimlendirilen durumda denklem sistemi (1) - (5)'e ilâve bir denklem $\bar{w} = \bar{w}$ eklenmiştir. Bu durumda altı denklem ve sadece beş bilinmeyen (y , N , p , w ve r) vardır. Böyle bir denklemler sistemi aşırı belirlenmiştir ve genellikle bir çözüm içermemektedir. Eğer para miktarı tam istihdamı koruyacak şekilde ayarlanan bir değişken olarak ele alınırsa, altı denklem ve altı bilinmeyen olacaktır ve bu durumda bir çözüm (denklemler tutarsız olmadığı takdirde) mevcuttur.

20 Bakınız s. 109-110, *supra*.

1. Para miktarındaki değişmeler hem fiyat düzeyinde ve hem de çıktı düzeyinde değişmelere neden olmaktadır ve paranın miktar teorisi geçerli değildir.²¹
2. Para miktarındaki bir artma (azalma) faiz haddinde bir azalmaya (artmaya) neden olmaktadır. Bu durumda, faiz maddi modeldeki tüm bağlantıların karşılıklı etkisi tarafından belirlenmektedir. Bu belirlemede tasarruf, yatırım, likidite tercihi ve para miktarının müşterek bir payı vardır.

Şekil 3'e Pigou etkisinin katılması, bir eksik istihdam dengesinin meydana gelmesini engellemeyecektir, fakat ayarlama süreci biraz karmaşık hale gelecektir çünkü p veya M 'deki değişmeler LM eğrisi gibi IS eğrisinde de değişmelere neden olur.

Özetlersek, Şekil 1 ve Şekil 3'teki analizimiz (a) bir eksik istihdam dengesinin ortaya çıkması, (b) para miktarının reel gelir ve istihdam düzeyi üzerinde bir etkisi olması için parasal ücret rijitliğinin bir gerekli şart olduğunu belirtmektedir. Eğer (a) parasal ücret rijitliği yoksa veya (b) Pigou etkisi $\eta_{AM} \neq 1$ biçimi ile işlemiyorsa faiz haddi para miktarı ve likidite tercihi tarafından etkilenmeyecektir. Parasal faiz haddi teorileri, ister ödünç verilebilir fonlar isterse likidite tercihi tipinde olsun, normal olarak parasal ücretler yapısı içinde rijitliği (veya hiç olmazsa sünekliği) varsaymaktadır.²²

IV. Sonuçlar

Makalemizi sonuçlandırmadan önce, okuyucunun dikkatini grafik tekniğimizin kullanılabilmesi için diğer alanlara çekmek istiyoruz. Duruma göre uygun değişiklikler yapılarak grafik tekniğimiz Keynesgil modelin diğer alternatiflerini analize etmede kullanılabilir.²³ Geliri, istihdamı ve fiyat düzeylerini etkileyen ek faktörler, örneğin Hough²⁴ ve Lutz²⁵ tarafından önerilen faktörler, diyagramlar sistemimizde gösterilen eğrilerde yapılacak uygun kaydırmalarla analize katılabilir. Malî politika ve onun para politikası ile bağlantısı ele alınabilir, çünkü mali politika IS eğrisinin seviyesini ve biçimini etkilemektedir. Son olarak grafik tekniğimiz ekonomik büyümeyi incelemek için yararlı bir başlangıç noktası sağlamaktadır. Büyüme haddini etkileyen faktörler, örneğin sermaye birikimi, nüfus artması, teknolojik değişme, vs., çeşitli eğriler üzerindeki etkilerinin yansımalarına izin verilerek, analize katılabilir.

21 DD eğrisinin cari istihdam düzeyini de içine alan bir yatay bölüme sahip olduğu sınırlayıcı halde, M 'deki bir artışın tüm etkisi, p 'de bir değişme olmaksızın, y üzerinde olacaktır. Keynes'in General Theory'sinin (Book V'teki ücretler ve fiyatlar tartışmasından önceki) büyük bir bölümü öncelikle bu duruma atıfta bulunmaktadır.

22 Parasal faiz teorilerinin ödünç verilebilir fonlar ve likidite tercihi tiplerinin geçerliliğinin karşılaştırılması bizi burada ilgilendirmemektedir, sadece doğru dürüst formüle edildiğinde her iki tipinde birbirine özdeş olduğunu söylüyoruz.

23 Örneğin Modigliani'nin analizine başlarken kullandığı modellerde olduğu gibi (op. cit., 46-48 ve Readings in Monetary Theory, 187-190). Bu modellerin analizi grafik tekniğinde bir değişikliği gerektirmektedir, çünkü Modigliani, cari fiyatlarla ifade edilen, tüketim, yatırım ve para talebinin parasal gelire ve faiz haddine bağlı olduğunu varsaymakta, bu şekilde kullandığı modele çeşitli yerlerde 'para yanılması' katmaktadır.

24 Op. cit.

25 Op. cit.